

Kính thưa Thầy và các Thầy Cô!

Chúng con xin phép chia sẻ một số nội dung chính mà chúng con ghi chép trong bài Thầy Vọng Tây giảng từ 4h50' đến 6h00', sáng thứ Tư 29/04/2026.

PHẬT HỌC THƯỜNG THỨC

Bài 415: Trẻ nhỏ cần phải được dạy

Nói đến giáo dục trẻ nhỏ, chúng ta rất xót xa vì có những đứa trẻ sanh ra đời không được dạy và chúng phải tự trưởng thành, tự kiếm cái ăn, tự kiếm cái mặc. Trong đó, tôi lúc nhỏ cũng là như vậy. Tôi ở thôn quê, sống bằng nước cơm, hoặc sang hơn thì được ăn bột. Hầu như trẻ nhỏ không được tiếp nhận giáo dục chuẩn mực mà đáng ra chúng được ở lứa tuổi của mình. Người xưa nói rằng trẻ nhỏ sanh ra chỉ hai đến ba ngày là chúng đã biết nhìn, biết nghe, có thể tiếp nhận được thông tin.

Tuy nhiên, thời chúng tôi, không có Internet, không có điện thoại thậm chí là cả làng chỉ có 1,2 chiếc vô tuyến và trò chơi của trẻ con lúc đó là chơi trốn tìm, đánh u, nhảy dây, hoặc đông hơn thì chơi trò đánh trận. Vì vậy mà tuy không được dạy, xong sự ô nhiễm không đến nỗi làm cho tụi trẻ chớ nên xấu đi. Ngày nay thì khác, nếu trẻ ngày nay không được dạy thì chúng sẽ ô nhiễm nghiêm trọng. Ngày trước, tuy trẻ không được dạy, nhưng trong hoàn cảnh sống, trẻ con vẫn biết hái rau, bắt cua dế ự trang trải đời sống. Tuy chúng không được dạy nhưng trẻ rất thuần lương, không nói những lời hỗn xược hay có những hành động làm người lớn Phật lòng. Trẻ biết sợ cha, sợ mẹ và rất kính trọng ông bà.

Tôi nhớ rất rõ, năm nào cũng vậy cứ vào ngày mừng 1 Tết, gần 5 chục đứa cháu trong dòng họ chúng tôi tập trung về nhà ông bà nội. Từng đứa vào chúc Tết ông bà và nhận lì xì của ông bà. Ông nội rất chu đáo và chuẩn bị bao đỏ để tặng các cháu. Trong phong bao không nhiều tiền nhưng rất vui. Cảm nhận của tôi là rất thiêng liêng.

Hòa Thượng nói: ***“Trẻ nhỏ hai, ba tuổi đã biết thấy, đã biết nghe, vậy thì, chúng ta phải bắt đầu dạy chúng rồi. Cho nên ngày nay, chúng ta để xướng Đệ Tử Quy. Phải biết Đệ Tử Quy không phải là giáo trình dành cho trẻ nhỏ mà là dành cho cha mẹ, chủ yếu là người mẹ. Người mẹ phải làm ra tấm gương.”*** Vậy thì những người chuẩn bị làm mẹ phải chuẩn bị mọi tư cách làm mẹ

của mình. Nói như vậy có thiên lệch không? Thật ra người cha làm việc bên ngoài nên thời gian con ở bên mẹ nhiều hơn. Việc làm của người mẹ là dấu ấn rất sâu đậm với trẻ nhỏ, nên Hòa Thượng mới nói chủ yếu là người mẹ phải lấy chính mình làm gương. Do đó, giáo dục phụ nữ là vô cùng quan trọng. Người xưa gọi phụ nữ là Thái thái, tại sao gọi như vậy? Vì Thái ấp, Thái tử, Thái nhập là một trong những người mẹ của những vị minh quân. Bà Triệu Lương Ngọc, mẹ của thầy Chương Mao Sâm từng nói: *“Ta không thể là tiến sỹ nhưng ta có thể là mẹ của tiến sỹ”*, vậy thì, ta không là chủ tịch nước thì ta có thể là mẹ của chủ tịch nữa.

Tuy nhiên, có biết bao người mẹ chỉ vì muốn thỏa mãn danh vọng lợi dưỡng, tư dục, tư cầu, tư lợi của bản thân mà quên đi trách nhiệm của chính mình, vẫn là sự nông nổi, đua đòi, không hề biết rằng bên cạnh họ là những máy copy hiện đại, sao y bản chính cả ý niệm chứ không chỉ hình tướng và màu sắc. Mẹ chảnh chọe thế nào thì con chảnh chọe như vậy. Cho nên Hòa Thượng thống thiết kêu gọi người mẹ lấy chính mình làm gương, để cho trẻ nhỏ soi chiếu.

Hôm qua, tôi nghe một câu chuyện về một người mẹ từng cho con mình học ở một trường quốc tế và sau khi chuỗi cửa hàng kinh doanh của người mẹ này bị sụp đổ, gia đình chị không còn thứ gì, hết tiền, trở nên nghèo. Chị chuyển con từ trường quốc tế sang học tại trường của Hệ thống chúng ta. Học ở trường chưa đầy 2 tháng thì rất ngoan, ăn giỏi, phát triển mọi mặt đặc biệt trong cách ăn nói. Thấy sự thay đổi mạnh mẽ như vậy, người mẹ này đã quyết tâm đi học Đệ Tử Quy. Trường hợp này thật sự là nghèo mà tốt. Lúc này, người mẹ và người con đều có môi trường học tập tốt, giúp mỗi người đều có thể xem lại chính mình có đủ tư cách làm con, làm dâu, làm mẹ hay không? Tuy nhiên, hiện tại, tôi nhìn thấy những người mẹ trẻ mà đau lòng, không biết cách gì để giúp họ.

Một đứa trẻ như một cây non trong bầu đất nhỏ, nếu không thận trọng không được chăm sóc kỹ lưỡng, thì cây sẽ gãy gò, cong vẹo. Trẻ nhỏ cũng vậy, lúc nhỏ ăn chay, niệm Phật, biết chào hỏi, dạ thưa, khiến bố mẹ tưởng như thế là chắc ăn rồi nhưng khi trẻ lớn lên, chúng hoàn toàn thay đổi. Cho nên, người cha mẹ có tâm thì cả một đời này, gần như lúc nào cũng là mô phạm chuẩn mực cho con cháu, không thể tùy tiện. Sự tùy tiện của mình sẽ dạy con cháu mình điều xấu.

Bài học này Hòa Thượng nói đến vai trò của mẹ và mọi lời nói cử chỉ của mẹ trước mặt con đều có tác động vô cùng lớn đối với trẻ nhỏ. Hòa Thượng nói: **“Trẻ nhỏ biết nhìn, trẻ nhỏ biết nghe và chúng đã học tập”**. Em gái cô Dương Thục Phương có đứa con 2 tuổi mà đã biết nói lời yêu đương, nhà trường liền trao đổi với em gái cô thì được biết khi mang thai bé, cô ấy thường xem phim tình ái Hàn Quốc. Cho nên khi ở trong thai, mẹ xem phim tình cảm cũng làm ảnh hưởng đến con trẻ. Cho nên, nếu chúng ta phải làm cha mẹ thì cần biết vai trò, bổn phận của mình trước sự hình thành tương lai của trẻ.

Một người học Phật mà không có chuẩn mực, không có nề nếp gì thì có đủ tư cách là người học Phật không? Việc này sẽ khiến người khác hoài nghi về tư cách một người học Phật. Hòa Thượng từng nói đây là do thiếu đi giáo dục nền tảng, nói rõ hơn là thiếu gia giáo, không có được người mẹ làm thân giáo. Cho nên, trên Kinh Đại thừa Phật dạy rằng không học tiểu thừa mà học đại thừa thì không phải là đệ tử Phật. Tiểu thừa chính là nền tảng chuẩn mực đối nhân xử thế tiếp vật.

Hòa Thượng nói: **“Nếu từ nhỏ, trẻ được cha mẹ làm thân giáo thì chúng trưởng thành trong một khuôn khổ nhất định thì người xưa nói: ‘ba tuổi nhìn thấy 80’. Nếu trẻ huân tập sự dạy bảo trong ba năm đầu đời nghĩa là trẻ được tiếp cận giáo dục thân giáo.”** Một người có cử chỉ đoan nghiêm sẽ không có những lời nói cợt nhả hay những hành động đùa cợt vô lễ. Phần nhiều cha mẹ ngày nay đều nói trẻ nhỏ biết gì mà không hiểu rằng trẻ nhỏ biết hết.

Hòa Thượng tiếp lời: **“Trong ba năm đầu đời này, chúng biết được phải quấy tốt xấu nên sẽ phân biệt được đâu là đúng đâu là sai. Chúng có năng lực phân biệt phải quấy nên chúng sẽ không bị ô nhiễm bởi hoàn cảnh bên ngoài. Cho nên người xưa mới nói: ‘ba tuổi nhìn thấy 80, bảy tuổi nhìn thấy trọn đời’. Lời nói này rất có đạo lý.”** Bản thân tôi thấy bà nội rất hiền lương, chưa bao giờ tôi thấy bà mắng ai và bà ngoại có khuôn mặt tròn, lúc nào bà cũng cười rạng rỡ. Ông bà ngoại và bà nội đều ăn chay trường. Hình ảnh đó rất ảnh hưởng sâu sắc đến tôi và nhưng đứa trẻ xung quanh ông bà, khiến chúng tôi lớn lên thiện lương, hiền lành, đối nhân xử thế rất tốt, không có tự tư ích kỷ, không có chuyện bản thân mình thì hưởng thụ và mặc mọi người. Cho nên, muốn trẻ nhỏ có thể phân

biệt được phải quấy tốt xấu thì giáo dục từ nơi gia đình là vô cùng quan trọng. Trẻ được tiếp nhận thân giáo từ nơi cha mẹ, tốt hơn nữa là được gần ông bà.

Tuy nhiên, tuổi trẻ ngày nay là rất ghét ở với ông bà, ở với cha mẹ. Mới lập gia đình là chúng đòi ra ở riêng, rất tự tư ích kỷ. Lóp trẻ không biết rằng tương lai thế hệ sau của họ được giáo dục từ đâu, từ xã hội sao? Hay từ những hàng xóm lạnh nhạt, vô cảm sao? Chắc chắn, lóp trẻ sẽ phải nhận lấy quả báo từ hành động sai lầm của mình vì đã để cho sự lạnh nhạt vô cảm giáo dục con mình. Như vậy, tương lai con họ lớn lên sẽ đối xử lạnh nhạt, vô cảm ngay trong gia đình, trong quan hệ anh em. Người xưa nói: *“Người trước không dạy thì đừng trách người sau.”* Nếu người trước dạy sai thì sẽ hưởng quả báo của việc làm này. Nếu chúng ta dạy chuẩn mực, phép tắc thì trẻ sẽ làm theo chuẩn mực, phép tắc.

Cha mẹ hiện nay mà nhìn thấy một đứa trẻ ngồi khoanh tay ăn cơm thì sẽ cho rằng đó là việc không tưởng. Cho nên Thánh Hiền do dạy mà ra và nếu không dạy trẻ làm Thánh làm Hiền thì chúng sẽ trở thành những kẻ phá gia chi tử. Nếu không giáo dục tốt thế hệ sau của mình thì mình khổ cả đời, đặc biệt lúc về già không có phước để ngồi an tịnh niệm Phật. Cho nên phải xem trọng việc giáo dục thế hệ.

Cho nên người xưa mới nói ba tuổi nhìn thấy 80, bảy tuổi nhìn thấy trọn đời. Lời nói này rất có đạo lý. Thế gian ngày nay, mấy ai tin được vào lời nói này. Họ cho rằng có tiền thì phải cho con học ở trường danh giá, càng đắt tiền càng tốt. Vậy mọi người thử nghĩ xem, giáo dục nhân cách cho một con người mà phải nhiều tiền thì có tốt không hay là chỉ làm tăng ảo danh ảo vọng hay càng làm cha mẹ và con trẻ trở nên ngạo nghễ. Với tâm thái này, khi lớn lên, trẻ làm sao tiếp cận được Phật pháp và chuẩn mực Thánh Hiền. Đây là do không có nền tảng. Nếu chúng ta là ông bà, cha mẹ, không dạy được nền tảng cho con thì đó là tội.

Hòa Thượng nói: ***“Nếu không biết được phương pháp giáo dục của người xưa thì sẽ sinh ra nghi hoặc đối với lời nói ‘ba tuổi nhìn thấy 80, bảy tuổi nhìn thấy trọn đời’. Nếu bạn biết được mấy ngàn năm trước đời sống hài hòa, an định là do ông bà tổ tiên đã dạy trẻ từ lúc nhỏ. Nếu chúng ta hiểu rõ đạo lý này, tường tận giáo dục của người xưa thì chúng ta sẽ không để trẻ mất đi cơ hội được dạy.”*** Chỉ có được học thì cha mẹ mới có thể hiểu rõ giá trị và xem trọng đạo lý này. Nếu không được học, các cha mẹ sẽ xem thường và chỉ cần biết làm

sao có được nhiều tiền để gửi con vào trường đắt tiền. Trẻ cần được dạy chuẩn mực làm người và phải biết được bốn phân.

Ở nước ngoài, ông bà, cha mẹ đi ăn chung với con cái đã trưởng thành thì ăn xong, tiền ai người ấy trả. Ở Việt Nam thì không có chuyện đó. Mấy hôm trước, tôi được nói chuyện với một vị giáo sư, tôi có nói rằng ngày nay, người ta đang đưa ra một chương trình trí tuệ siêu tuyệt chỉ trong vòng một tuần. Vị giáo sư này khẳng định luôn đó là quái thai của trí tuệ. Vậy những quái thai đó có thể làm tốt cho xã hội không? Chúng ta được tiếp nhận trí tuệ của Thánh Hiền nên trở thành những con người được giáo dục có thứ lớp, có bài bản.

Chương trình AI hiện tại có thể làm mọi chương trình. Chúng ta không nên để trẻ nhỏ tiếp cận AI vì nếu chúng đưa ra những ý tưởng và câu lệnh sai lệch thì AI sẽ soạn thảo ra những chương trình sai lệch. Ngược lại, nếu đưa lệnh vào tốt thì chương trình làm ra cũng tốt. Chẳng hạn như chúng ta yêu cầu AI viết nội dung tri ân người cha như: cha đi làm vất vả, cha từng bôn ba nhiều ngày ở bên ngoài đến tối muộn mới về, cha không có ngày nghỉ, phải đi kiếm tiền nuôi con ăn học, thì AI sẽ đưa ra một sản phẩm nói về ngày tri ân cha đầy cảm xúc. Điều quan trọng nhất là trẻ phải được giáo dục chuẩn mực từ khi nhỏ, đặc biệt là được tiếp nhận giáo dục thân giáo từ người mẹ./.

Nam Mô A Di Đà Phật

Chúng con xin tùy hỷ công đức của Thầy và tất cả các Thầy Cô!

Nội dung chúng con ghi chép lời giảng của Thầy có thể còn sai lầm và thiếu sót. Kính mong Thầy và các Thầy Cô lượng thứ, chỉ bảo và đóng góp ý kiến để tài liệu học tập mang lại lợi ích cho mọi người!